

Rättsmedvetande "Gama och nya böcker" och rättstillstånd

Av hovrättsfiskal SVEN ERSMAN

I DAGENS NYHETER den 6 september redogjordes för en undersökning som svenska Gallupinstitutet verkställit angående allmänhetens åsikter om vilka straff som de främsta nazistledarna borde födömas i Nürnberg. Åsikterna var tämligen delade. I runt 70 proc. av de tillfrågade ansåg att alla hade gjort sig förtjäna av dödsstraff, medan 15 proc. ansåg att endast vissa eller ingen av dem borde få dödsstraff och 15 proc. inte hade någon mening.

Sitt principiella intresse har denna undersökning av follets rättsuppfattning därför ett avsevärt intresse som rikats mot de tyska nazistledarna ju är att de gjort sig skyldiga till brott mot ett allmänt rättsmedvetande. Strängt taget är det en naturligtvis tanke som sigur bakgrund till denna undersökning. Man utgår — liksom naturligtvis — från att det existerar en i alla människors bröst nedlagd sedelag, ett för alla gemensamt rättsmedvetande som ingenting kan förbjuda att sitta sig upp emot. När vi väl eljett olika föreläsare i Tyskland under den nazistiska tiden som utdelat ovanligt skickligt exempel på att denna föreläsning inte är riktig. Gallupundersökningen visar emellertid att åtminstone det svenska folket omfattar den allmänna rättsuppfattning som fäst ett uttryck i Nürnbergsrättegången. Och vill är det.

Det är, sedan en smån sak att det var mer allmänna synpunkter inte alls är särskilt tillfredsställande att lakta hur folketypiska vederläggningssätt har för mobiliserats nazistledarna har begitt uppgiften de förbrytelse mot människlighet och skall därigenom ha gjort sig "förtjäna" av straff. Inom Nürnbergsrättegången ingåttare förehom det i svenska debatten också beaktade mot att rättsmedvetandet här tas i anspråk för den i och för sig påstådda livsdynstigen av nazistledarna. Man menade att det här är frågan om en uppgift som i en rättsstat är förbehållna för samhällets rättsutövare. Det här förklarades som inget annat som för karaktären av ett avsevärt rättsförhållande. Vad det här gäller är ju utan tvivel att man utan stöd av på förhand given lag vill befria sig från några av historiens största skändligheter samtidigt som man vill gå utlopp åt de komplicerade hemvändiska protesterna dessa människor som fanns hos alla som läst under deras framfart. Dessa båda syften kunde man ha uppnått om man hade sagt — gemensamt att det led i själva rättsförhållanden exekvera de domar som vidhölls utan att för emot. Ingen kan ju ändå vara i tvivelsomman tribunal är att de förhörs brott, hur oobjektiva och nästan sportsmässigt rättsutövningen sedan än före. Flera av Huvuddomstolens huvudskäligen som ett instrument för vederläggning, fanns det en fara för att den allmänna opinionen tillförlitligt också det ineställiga rättsmedvetandet en liknande funktion.

Sedan länge är det i de demokratiska rättsstaterna en målvärdens strävan att så långt som möjligt utplåna en sådan inställning i samhällets dömande verksamhet vill man framför allt se ett medel till förhindra brott, inte — som också reformerna i straffrättsvetenskapen vill — att kånna på förbrytaren. Huvudaken är inte längre att ingripa mot den enskilde brottshandlingen utan att utveckla och stärka de pliktinsatser som avhåller brottet. (Denna allmänprevention effekt har för övrigt ibland anförts som ett av syftena också för Nürnberg-rättegången det är emellertid uppenbart att den i ett sådant sammanhang har ringa praktisk betydelse.) Dessa pliktinsatser innefattar just det som man i dagligt tal kallar rättsmedvetande. Tillg beaktat vill det förefalla som om själva detta rättsmedvetande skulle endast syfta ned som är "int och oakt", dvs. vara bestämmande för det faktiska rättsutövandet i samhället. Det kan emellertid inte förhålla sig på det sättet, eftersom rättsmedvetandet i någon mån är en produkt av samhällets maskineri. Det är ju detta faktum som man näst fästa på då man gör rättsmaskineriet i uppdrag att, som det nya ordet, "utveckla och stärka" rättsmedvetandet. Strafflag, lag-

I dagens nummer har docent Orian Lindberg nämnts intressanta bidrag till diskussionen om vad jag kallat "gama och nya böcker". På några punkter förefaller det emellertid som om hans tankegång måste modifieras och kompletteras.

Docent Lindberg skriver att man inte bör göra "propaganda för klasser i större allmänhet". Resultatet härav blir lätt ett generellt framhållande av en gång benämnta, nu avlidna författare". Den sättnadna satsen synes vara ett slag i luften. Ingen vill väl rekommendera författare blott på grund av att de en gång varit bemärta, även om de nu är sig obekända; detta vore att söka göra värdelessa best sellers att även värdefulla sådana finns är skyddat — till hänsyn för alla tider. Med klassiska böcker har jag och det här vara den vanligaste definitionen, men sådana böcker som av en "upplyst" opinion årtionde efteråt eller årtionde efteråt avhandlas av en betydande, en sådan definition rubbas icke av det ordliga förhållande till faktiska förhållanden även på den marknaden. Naturligtvis är det icke meningen att ett författarskap i sig utgör ett tillräckligt stort antal för att utgöra ett författarskap. Men kan ju principiellt tänka sig tre möjligheter, nämligen att allmänhetens rättsuppfattning är mera skärvänlig än den "gällande rätts", att den helt täcker denna — vilket skulle vara ett alldeles osannolikt resultat — eller att den är mera radikal. Tvåtan som alltså — Sovjetunionen. Man menar att det sovjetiska systemet med kommunistarna i underkastelsen, valde av folket för korta perioder i sidan, garanterar ett större inflyande för "massornas" rättsmedvetande. Den tankens som ligger bakom en sådan uppfattning kan inte vara någon annan än att en sådan domare skall vara beaktad av hänsyn mindre till lagens faktiska innehåll än till allmänhetens reaktion i enskilda rättsfall. Den punkten starkt i, det som så många andra drag i det sovjetiska rätts-systemet — om den rättsuppfattning som Nazitysklands representanter. Också nazisterna ansåg att domarna i sin verksamhet i första hand skulle rätta sig efter "folket" — i detta fall "det i nationalsocialismen uttryckt tyska folket" — rättsmedvetandet, mindre efter skriften lag och hölvarna lagstiftningens. Rent principiellt är det här frågan om ett slags legaliserad lynchdömning.

I och för sig är det ingalunda naturligt att denna tankens betydelse i diskussionerna Vill man att den centrala styrelsen skall ha en obegränsad rätt över rättsutövandet, så utgör man rättsmedvetandet till högsta princip. Detta kan i de enskilda fallen så lätt drivas genom övertalning av alla meningssvängningar. Staten kan i vederläggningssätten i sin tjänst för att avlägsna misstagliga element. Hur ryckes terer har inte allmän franska revolutionen utövat i "folkvilans" namn. Anser man däremot att det är en av samhällets viktigaste uppgifter att stärka medborgarnas rättsmedvetande och att denna rättsmedvetandet skall gälla också emellanåt, så är det naturligt att man söker den mekanism varigenom lidarserna hålla i schack och rättsmedvetandet utvecklas sig för steg i takt med den allmänna samhällsutvecklingen.

Nya amerikanska LYSRÖRSARMATURER

Lyssörmsarmaturer för såväl växel- som likström i senaste amerikanska modeller, passande för affärs-, konors- och verkstadslokaler, har nu inkommit och försäljs omgående från lager.

UNIVERSAL LIGHT AB

Kompagnin 19, 4 i Stockholm. Tel. 23 27 40.

staste läste Milton's "Paradise Lost", men tros beundras för vissa partier i stort sett hade ovidrigt tillräckligt andra betygelser ut de lier och läser om denna bok med förtjusning.

Mitt intresse för starka frambrävar minnerens betydelse, något för passande betraktar läsaren att sprida den godklassiga litteraturen till en större allmänhet. Enligt min erfarenhet finns massor av minner som blott läser underhållningsböcker, men som så de av någon anledning kommer i beröring med verklig litteratur. Detta blir förtjusat. Jag kan liksom docent Lindberg här berätta om historien. För några år sedan had jag en totalt illiterat, religiöst intresserad person att läsa Gides "Den tränga porten". Jag fick tillbaka boken med kommentaren: "Den var ju väldigt rolig, mycket bättre än Runar". Åtskilliga liknande experiment har utfullt på samma sätt. Det är klart att man inte får söka driva sin minnerens verksamhet på det sättet att en intressent

läsare av större veckonoveller ombede att i stället läsa sig åt Virginia Woolf, Eliot eller Joyce.

Docent Lindberg skriver slutligen: "För plikttydlig läsning av klassiker enligt kulturledningskrav och emellertid alla gods krafter bevara svenska folket." Det läser bra, från främjandet och knöbert, men är enligt min mening både oklart och i viss mening oriktig. Naturgivna kan inte meningarna vara att all plikttydlig läsning skall försvinnat, att i ex. Tegner och Stagnelius skall avläsas från skolexamen. Och inte kan väl meningarna gåms vara att alla förenat att påverka svenska minnerens att läsa klassiska böcker är fördömliga. Varför inte erklara att en viss plikttydlig läsning i många fall är oförenlig för ett vederbörligt skall fatta smak för det värdefulla? För att kunna en gång i ett personligt exempel, så jag började läsa politisk idéhistoria var det en plikt, men jag förtjusat av såge. Har verkligen inte docent Lindberg och andra liknande erfarenheter? Att de flesta allmän spontant skulle gå från klädet till klarhet synes mig osannolikt. Med detta menar jag inte, för att upprepa vad jag föret skrivit, att man genom socialt tryck skall förmå alla att läsa förklarande litteratur. Läs den som föredar böcker utan s. k. litterärt värde förtjusat med dessa böcker, men föreda dem ett dimension ett ögonblick på förtjusat titta in i den finare avdelningen.

Herbert Tingsten

Vid Tekniska Högskoleanslutningen vid och utvärderas sammanfattning på riksdagens utvärderingskommitté. Läsning av sammanfattning kan göras på tre orter: i Stockholm och belysning förtjusat med kvaliteter. En billig och snabb lösning.

Begär "Siv-slips"

— Inte bara slips —
Sålas hos Eder handläggning

Nu leder Ostermans in den tunga trafiken på nya vägar...

Samarbete inlett med världens största tillverkare av SEMITRAILERS

Fruehauf Trailer Company, U.S.A. har en erkänd ledarställning världen runt med sina semitrailers, vilka gör det möjligt att med behållande av normalt hjälptyck och förtäringssnabb bredd få fram de lämpligaste vagnarna för tungt och skrymmande gods. Konstruktionerna av Fruehauf-semitrailers har under en mer än 40-årig verksamhet löst de svåraste problemen på ett lika enkelt som genialt sätt.

Skär ned Eder transport-kostnader, lägg om till trailer-dritt med **FRUEHAUF** semitrailers

Med tillhjälp av semitrailers kan Ni sätta var Ni vill ha den. I vissa fall kan detta utgåras mellan lösnaden skullen lösnaden och förtäringssnabben av transport. Låt oss få taga upp en diskussion med Eder om hur Ni på mest ekonomiska sätt kan utnyttja Eder motorpark.

Semitrailern — påhingsvagnen — är ingen ny företeelse i vårt land, men dess påtagliga fördelar ha nog icke tillräckligt fullt beaktats. Semitrailers har ett givet färdstreck. Dets värnsmått och tid för de avsevärt ekonomiska försvaret är ekonomisk transport. Det är märkt att endast verksam kraft är inkommande kraft. Medan lastarna stå stilla under i och urlastning, representera de icke något inkommande kapital. Genom att en dragbil kan sköta om 3 semitrailers efter principen att dragbilen befinner sig på väg med en trailer, en står stilla under lastning och en under urlastning, befinner sig kraftfullt i rörelse praktiskt taget oavbrutt. Låt oss kostnadsfritt analysera Eder transportproblem. Måhända kunna vi med Fruehauf-semitrailers hjälpa rationalisera och förhålla Eder transporter.

Endast verksam kraft är inkommande kraft!

AKTIEBOLAGET HANS OSTERMAN

for transport ... till lands ... till sjöss ... i luften

Birger Jarlgatan 18 — Stockholm 7 — Tel. "Hans Osterman"